

(Управління Протиповітряної Оборони); переклад повною формою слова (*RUF* (*Rules for the Use of Force*) – *правила застосування сили*; транслітерація чи транскрипція (*NLAW* – ЕнЛоу).

У матеріалах нашого дослідження застосовуються також метафори, які відтворюються за допомогою їх контекстуальних заміन на аналоги української мови, наприклад *'there's no silver bullet'* – “панацеї не існує”, *'fall under someone's boot'* – “насти під чиймось чоботом”; *'to hammer at'* – “відкидати”, “забивати на щось”.

Досліджено також особливості відтворення неологізмів та встановлено такі способи їх перекладу: описовий переклад (*de-alerting* – зняття зі стану бойової готовності, *casper* – *солдат, що ухиляється від виконання певного завдання*); переклад за допомогою еквівалента (*demining* – розмінування); калькування (*fourth generation warfare* – *зброя четвертого покоління*).

Висновки й перспективи подальшого дослідження. Таким чином, військова лексика характеризується низкою лексико-семантичних особливостей, які є необхідними для урахування у процесі здійснення перекладу. Перспективи подальшого дослідження вважаємо у дослідженні специфіки перекладу військового сленгу як складової військової фахової мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балабін В.В. Визначення поняття “військовий переклад”. *Філологічні трактати*. 2018. № 3. Т. 10. С. 7–14.
2. Войцеховська Н.К. Конфліктний дискурс в українській художній літературі : структурний, семантичний, комунікативний і лінгвокогнітивний аспекти : дис. ... докт. філол. наук: 10.02.01. Київ, 2018. 512 с.
3. Колесник О.С. Концепт війна в аспекті лінгвосеміотики та лінгвокультурології. *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ, 2014. Вип. 48. С. 216–230.
4. Погонєць В.В. Особливості англomовного військового дискурсу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: “Філологія”*. 2019. № 39. Т. 2. С. 67–70.
5. Kraft I. Military Discourse Patterns and the case of Effects-Based Operations. *Journal of Military and Strategic Studies*. 2019. Vol. 19. Is. 3. P. 78–113.
6. Remarks in Kyiv by Secretary of Defense Lloyd J. Austin III. URL : <https://ua.usembassy.gov/remarks-in-kyiv-by-secretary-of-defense-lloyd-j-austin-iii-on-ukraines-fight-for-freedom/> (Accessed: 05.11.2024).

Стриковський А.І.

здобувач другого рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНИХ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ ТЕРМІНІВ У ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ

На початку третього тисячоліття посилення багатомовної професійної та міжкультурної комунікації, зумовлене інтеграційними й глобалізаційними процесами, надає перекладацькій діяльності особливого значення. В Україні

роль перекладу зростає також у зв'язку з поступовим входженням національної правової системи до європейського правового простору та необхідністю гармонізації національного законодавства з міжнародним правом. Це, своєю чергою, акцентує увагу на проблемах узгодження термінології правових систем, забезпечення змістовної та структурно-функціональної відповідності українських законодавчих актів до європейського правового прототипу, а також адекватності їхнього перекладу англійською мовою.

Зазначимо, що проблему відтворення англомовних міжнародно-правових термінів висвітлено в багатьох працях вітчизняних й зарубіжних вчених, фахівців з перекладознавства. Серед них – А. Ляшук [1], В. Романченко [2], О. Чепурна [3], О. Чередниченко [4], О. Шкута [5] та ін.). Проте аналіз наукової літератури показує, що основні теоретичні підходи до відтворення англомовних міжнародно-правових термінів потребують поглибленого дослідження.

Мета статті – обґрунтування основних підходів до відтворення англомовних міжнародно-правових термінів у сучасному перекладознавстві.

У зв'язку із триваючим вступом України в Європейський Союз, зосередимося на обґрунтуванні основних підходів до відтворення англомовних міжнародно-правових термінів на прикладі законодавства ЄС.

Так, відповідно до тематичного критерію, терміни правової системи ЄС поділяються на такі групи: лексика, що позначає приєднання або вступ до Євросоюзу; терміни, які виражають належність до ЄС; лексика, пов'язана з політикою Євросоюзу; терміни, що стосуються фінансових та економічних понять і установ; а також лексика, яка стосується органів, комітетів і комісій Євросоюзу [2; 4]. У контексті проблем стандартизації та уніфікації термінології на сучасному етапі розвитку термінознавства дослідники використовують такі поняття, як “стандартизація”, “гармонізація”, “упорядкування”, “унормування” та “уніфікація” [1].

Під час перекладу правничої термінології ЄС застосовуються різні лексичні трансформації, які дозволяють забезпечити адекватність і точність перекладу. Серед найпоширеніших виділяють:

1. Переклад за допомогою лексичного еквівалента – передбачає використання готового відповідника у мові перекладу. Наприклад: “legal case” – “судова справа”, “common law” – “загальне право”, “forensic medical examination” – “судово-медична експертиза”, “corporal punishment” – “тілесне покарання”, “family law” – “сімейне право”, “assassin” – “убивця” [4].

2. Калькування – передбачає дослівне відтворення структури слова або словосполучення. Наприклад: “according to law” – “відповідно до закону”, “multiple accredit” – “множинне акредитування”, “accomplice of attempt” – “співучасник у замаху на життя” [1].

3. Транскрибування – передбачає передачу звучання оригінального слова за допомогою фонем мови перекладу. Наприклад: “ultra vires” – “поза компетенцією”, “securutization, lex scripta” – “писаний закон” [5].

4. Транслітерація – передбачає відтворення вихідного слова через алфавіт мови перекладу. Наприклад: “barrister” – “баррістер”, “viceconsul” – “віце-консул”, “solicitor” – “солісітор”, “legitimism” – “легітимізм”, “vice-chancellor” – “віце-канцлер” [2].

5. Описовий переклад – пояснення значення слова через словосполучення, наприклад: “official accusation” – “офіційне звинувачення у злочині” [3].

6. Приблизний переклад – передбачає передачу основного значення слова зі збереженням відмінного лексичного фону, наприклад: “notary public” – “державний нотаріус”, “police photographer” – “судовий фотограф” [2].

7. Переклад із допомогою аналога – передбачає використання одного із синонімічних відповідників. Наприклад: “claim” – “позов”, “претензія”, “notice” – “повідомлення”, “заява” [5].

8. Створення неологізму – введення нового терміну, відсутнього у правовій системі мови перекладу, наприклад: “has-been” – “політичний” діяч, який утратив свій вплив”, “stay-in” – “пікетування” [5].

Перелічені трансформації дозволяють враховувати специфіку правової системи, культурні відмінності та лексичні нюанси мови перекладу.

Аналіз практики перекладознавства показує, що часто трапляються випадки труднощі у комбінуванні цих трансформацій у процесі перекладу однієї термінологічної одиниці. Через деякі розбіжності в граматичних, синтаксичних та морфологічних будовах англійської й української мов дуже часто доводиться під час перекладу використовувати різноманітні трансформації.

Аналіз практики перекладознавства виявляє, що переклад термінологічних одиниць часто супроводжується труднощами у комбінуванні трансформацій через відмінності в граматичній, синтаксичній та морфологічній будові англійської та української мов. Це змушує перекладачів застосовувати різноманітні трансформації для досягнення адекватного результату. При цьому в процесі перекладу також виділяють чотири основні типи трансформацій:

1. Перестановка – зміна порядку слів у реченні, наприклад: “prosecutorial judgement” – “рішення обвинувальної влади”.

2. Заміна – використання іншого лексичного або граматичного елемента, наприклад: “Criminal Justice Act” – “Закон про кримінальне правосуддя”.

3. Додавання – доповнення терміну для передачі змісту, наприклад: “citizen’s arrest” – “затримання правопорушника цивільною особою”.

4. Вилучення – скорочення або виключення складових частин, наприклад: “sea lawyer” – “акула” (“спеціаліст із морського права”).

Зазначимо, що вказані трансформації можуть поєднуватися, утворюючи складні, комплексні рішення для адекватного відображення змісту. Проведений аналіз свідчить, що через стислість англійських термінів у перекладі на українську найчастіше використовується додавання, тоді як вилучення застосовується значно рідше [3; 4].

Результати аналізу способів перекладу простих термінів ЄС свідчать, що найчастіше застосовується перенесення загальноновживаного значення, наприклад: “accord” – “угода, домовленість, згода, погодження”; “accurate” –

“точний, правильний; ретельний”. На другому місці за частотою використання знаходиться смисловий розвиток, як у випадках: “pardon” – “помилування, амністія; прощення; індульгенція; помилувати, амністувати; прощати, вибачати, залишати без покарання”; “competent” – “належний, законний, дієздатний, правоздатний”. Третє місце займає транскрибування, а далі слідує адаптивне транскодування (“address” – “адреса”). П’яту позицію займає додавання, а найрідше використовується транслітерація (“formalism” – “формалізм”). Щодо складних термінів і термінів-словосполучень правничої термінології ЄС, найпоширенішим способом перекладу є калькування, наприклад: “belated opposition” – “запізніле заперечення, запізнений протест”. Рідше в цьому випадку застосовуються перестановка разом із додаванням слів (“visa abolition agreement” – “угода про скасування візового режиму”) та вилучення слів (“larceny of goods found” – “привласнення знахідки”).

Важливо підкреслити, що для комуніканта текст оригіналу й текст перекладу є рівноправними формами одного повідомлення, що забезпечує їхню рівноцінність у функціональному навантаженні.

Отже, переклад правничої термінології англійською мовою є особливо важливим у контексті євроінтеграції України. Цей процес має низку специфічних особливостей, які перекладач повинен враховувати, оскільки помилки у перекладі можуть спричинити конфлікти між сторонами юридичного дискурсу, подання судових позовів або навіть припинення співпраці. Переклад правничої термінології ЄС вимагає не лише знання мови, а й спеціальних знань у відповідній галузі права, а також розуміння специфіки правовідносин, до яких належить термінологія. Найпоширенішими лексичними трансформаціями при перекладі є переклад за допомогою лексичного еквівалента, калькування, транскрибування, транслітерація, описовий переклад, приблизний переклад, переклад із допомогою аналога, переклад шляхом створення неологізму. Перекладач повинен добре орієнтуватися у чинному законодавстві, володіти спеціалізованою юридичною лексикою та знати особливості застосування англійської правничої термінології в конкретному контексті. Це забезпечує точність і коректність передавання значення термінів у юридичних текстах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ляшук А.М. Семантична структура юридичних термінів української та англійської мов : дис. канд. ... філол. наук. Київ, 2017. 268 с.
2. Романченко В.І. Лінгвістичні аспекти становлення терміносистеми правових документів Європейського Союзу (на матеріалі німецької та шведської мов) : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2013. 20 с.
3. Чепурна О.В. Особливості методичної роботи над англійськими юридичними текстами у процесі перекладу. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Сер. : Філологічні науки*. 2013. №2. С. 321–325.
URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vduepf_2013_2_46.
4. Чередниченко О.І. Євролект і проблеми його перекладу.
URL : <http://anvsu.org.ua/index.files/Articles/evrolect.htm>.

5. Шкута О.Г. Репрезентація структурно-семантичних характеристик англомовних юридичних термінів українською мовою (на матеріалі офіційних текстів міжнародно-правових документів). *Вісник КНЛУ*. 2017. № 2. С. 147–155.
6. A Glossary of the European Union / Ed. Alistair Jones. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2008. URL : books.google.com.

Ткачук А.В.

*здобувач другого рівня вищої освіти,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Науковий керівник – канд. пед. наук, доцент Лахмотова Ю.В.*

ПИТАННЯ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА ПРИ ПЕРЕКЛАДІ КИТАЙСЬКИХ КУЛІНАРОНІМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

На українських теренах поняття про китайську культуру зароджувалось ще з дуже давніх часів, коли територією України проходив шовковий шлях. Про більшу досвідченість можна казати, коли великою частиною Європи та Азії правила Монгольська Імперія, а у Китаї правлячим верхів'ям була династія Юань [7, с. 70].

Систематизація перекладу і транскрибування китайських власних назв українською все ще в процесі свого вдосконалення, адже довгий час українська школа сходознавства перебувала під значним впливом російськомовних дослідників. Тому сходознавці зараз, розуміючи необхідність власної системи інтерпретації, починають активно пропонувати свої варіанти перекладу реалій різних тематичних направленостей. Кулінароніми є одними з них і потребують неабияких фонових знань від перекладача для найточнішого варіанту перекладу.

Власне сам термін кулінаронім відноситься до понять гастрономічного дискурсу, і як складові концепту лінгвокультурології, кулінароніми вказують особливості національної свідомості, мислення людей певної етнічної, культурної чи мовної спільноти через страви та продукти, які представники тієї чи іншої соціальної групи вживають у повсякденні. Вони часто стають джерелом національних та соціокультурних стереотипів [6, с. 224]. Розуміння культурного фону назви страви сильно допомагає перекладачу краще підібрати стратегію перекладу.

Коли перекладач формує перекладацьку стратегію, він не повинен обов'язково обмежуватись конкретним ланцюгом дій, а може перемикатись між різними методами та техніками, обмеженими лише загальними межами обраних орієнтирів. Також вибір послідовності рішень залежить від сенсу початкового тексту, мети перекладу, особливостей сприйняття реципієнта, інше. У своєму підручнику "Вступ до перекладознавства" [3], Олександр Ребрій звертає увагу на такі два види стратегій: "одомашнення" та "очуження". Стратегія "одомашнення" передбачає найдетальніше збереження закладеного з самого початку сенсу, але за таких умов текст втрачає форму тексту, що створить проблеми для розуміння